

منشور حکومت علوی

شرح هفت خطبه (مشهد ۱۳۵۲-۱۳۵۳)
آیت الله العظمیٰ خامنه ای (مد ظله العالی)

دفتر مطبعه و نشر مجلس شورای اسلامی، تهران

مقدمه

مکتب حیاتبخش اسلام در کنار ارائه‌ی برنامه برای پیشرفت معنوی و مادی فرد، نقشه‌ی راه تعالی جامعه را نیز بیان کرده و با معرفی حاکم تراز - معصومان (علیهم‌السلام) در عصر حضور و ولی فقیه در عصر غیبت - تشکیل حکومت را در دستور کار مؤمنان قرار داده است، اما پس از ارتحال رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، جامعه‌ی اسلامی برخلاف دستور الهی و تصریح رسول گرامی (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، خود را از نعمت حکومت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) محروم کرد و پس از ۲۵ سال، دوباره به دامن تدبیر و سیاست آن حضرت، چنگ زد. دوره‌ی پرفرازونشیب حکومت پنج‌ساله‌ی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) با نشان دادن الگوی سیاست اصیل اسلامی و سبک اسلامی مدیریت، سرمشقی برای همه‌ی جوامع گردید.

علیرغم همه‌ی تلاشهایی که دشمنان آن حضرت برای جلوگیری از انتقال معارف علوی انجام دادند باز هم بخشی از آن دریای عظیم معرفت، به ادوار بعدی تاریخ منتقل گردید. یکی از مهم‌ترین و بهترین منابع در این زمینه، کتاب شریف نهج‌البلاغه است که توسط سید رضی - فقیه و ادیب بزرگ قرن پنجم - جمع‌آوری شده و از دیرزمان تاکنون، علما و متفکران شیعه و سنی با درک عظمت این کتاب، به شرح و توضیح آن پرداخته‌اند.

در عصر حاضر نیز با افزایش نیاز به معارف اجتماعی و سیاسی اسلام، اقبال دانشمندان و اساتید و جوانان به نهج البلاغه افزایش یافته و شروع متعدّدی نیز در قرن حاضر بر این کتاب نگاشته شده است. خوشبختانه با پیروزی انقلاب اسلامی، گرایش به نهج البلاغه افزایش یافت و مؤسسات مختلفی در محافل علمی حوزه و دانشگاه تشکیل و رشته‌ی تحصیلی تخصصی نهج البلاغه در این دو حوزه علمی ایجاد گردید.

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که از دوران جوانی با این کتاب ارزشمند، انس داشته است، از دیرباز به شرح خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌های آن در محافل مختلف - خصوصاً در حضور جوانان طلبه و دانشجو - پرداخته‌اند که سلسله درس‌های نهج البلاغه در سال ۱۳۵۳ و ۱۳۵۹ و همچنین شرح فقراتی از نهج البلاغه در دیدارهای پس از آغاز دوران رهبری ایشان با هیئت دولت در ماه مبارک رمضان از این دست جلسات است.

معظّم‌له در سالهای ۵۱ تا ۵۳ شمسی در کنار تدریس، سخنرانی و تألیف، امامت جماعت مسجد امام حسن مجتبی (علیه‌السلام) و سپس مسجد کرامت را پذیرفتند. بدین ترتیب این دو مسجد به پایگاهی برای تجمع نیروهای انقلابی بویژه جوانان طلبه و دانشجو تبدیل گردید. یکی از مباحثی که در این دو مسجد مورد تأکید آیت الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بود، بازخوانی کتاب شریف «نهج البلاغه» و شرح بخش‌هایی از آن بود. از اوایل شهریور سال ۵۳ شب‌های شنبه به این بحث اختصاص یافت و طبق اسناد ساواک تا ۱۳ دی آن سال، شانزده جلسه تشکیل گردید.

انتخاب خطبه‌های بحث با رویکرد مبارزاتی و بیدار کردن مردم انجام میشد و چون نوار این جلسات و همچنین خلاصه‌ی مکتوب آن منتشر میشد اثری فراتر از آن مسجد و یا شهر مقدّس مشهد داشت. ایشان با انتخاب بخش‌هایی از نهج البلاغه که روش حکمرانی اسلامی را بیان میکند،

غیر مستقیم به مخاطب خود نشان میداد که بیداد پهلوی چگونه احکام اسلامی را زیر پا میگذارد. تأثیر بیانات آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) آن چنان بود که رئیس ساواک مشهد پس از برگزاری جلسه‌ی شرح نهج البلاغه بتاريخ ۱۳/۱۰/۱۳۵۳ به نیروهای تحت امرش نوشت: «به فعالیت خامنه‌ای باید خاتمه داد.» ساعتی قبل از تشکیل جلسه‌ی دیگری از شرح نهج البلاغه در ۲۰ دی ۵۳ معظم‌له دستگیر و به کمیته‌ی مشترک ضد خرابکاری تهران اعزام و از این تاریخ تا سال ۵۷ از همه‌ی فعالیت‌های تبلیغی و تدریسی منع میشوند.

کتاب حاضر مشتمل بر ۱۲ گفتار در شرح نهج البلاغه است که در سالهای ۵۲ و ۵۳ در مسجد امام حسن مجتبی (علیه السلام) و مسجد کرامت ایراد شده است و متأسفانه تاکنون به صوت یا متن دیگر جلسات این بحث، دست نیافته‌ایم. همین جا از عزیزانی که صوت یا متنی از این جلسات دارند تقاضا میشود تا با مؤسسه‌ی انقلاب اسلامی تماس حاصل فرمایند.

امید است با بهره‌گیری از این کتاب شریف، شاهد رشد و بالندگی دولت اسلامی و دیگر اقشار جامعه باشیم. ان شاء الله

و من الله التوفیق

فهرست مطالب

عبرت گرفتن از سرنوشت گذشتگان

- ۱..... محروم بودن جامعه از معارف بلند نهج البلاغه
- ۴..... فهرست مطالب این فقه‌ی نهج البلاغه
- ۵..... هشدار به مسلمانان برای دچار نشدن به عقوبت پیشینیان
- ۶..... سنت‌های ماندگار اجتماعی در تاریخ بشر
- ۹..... علل نیکبختی و سربلندی ملت‌ها؛ اتحاد و پرهیز از تفرقه
- ۱۲..... علل انحطاط جوامع گذشته؛ دشمنی و یاری نکردن یکدیگر
- ۱۳..... توصیه به تدبّر در احوال مؤمنان گذشته
- ۱۴..... شکنجه‌ها و سختی‌های مؤمنان تاریخ در راه دین
- ۱۶..... سربلندی؛ نتیجه صبر و استقامت مؤمنان گذشته در راه خدا
- ۱۸..... تفرقه؛ عامل از بین رفتن کرامت امت‌ها

ارمغان بعثت پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) و پیشگویی آینده‌ی مسلمانان

- ۲۱..... دعوت به انس با نهج البلاغه
- ۲۲..... فهرست مطالب این خطبه
- ۲۴..... دعوت پیامبر (صلی الله علیه وآله) بر اساس فطرت انسان‌ها
- ۲۵..... هدف پیامبر (صلی الله علیه وآله)؛ نجات مردم از عبادت طاغوت به عبادت خدا
- ۲۵..... بدتر بودن شیطان‌های انسانی از شیطان‌های جنی
- ۲۷..... هدف انبیا؛ پرستش خدا
- ۲۷..... قرآن کریم؛ وسیله‌ی هدایت

- ۲۸..... قابل استفاده بودن قرآن برای همگان
- ۳۰..... ویژگی های قرآن کریم
- ۳۱..... بعثت پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وآله) برای آزاد کردن انسانها
- ۳۲..... نیاز مسلمانان به قرآن
- ۳۲..... پیش بینی آینده ی جامعه ی اسلامی:
- ۳۲..... (۱) پنهان شدن حقیقت
- ۳۴..... (۲) دروغ بستن بر خدا و رسولش
- ۳۴..... (۳) بی رونق بودن قرآن حقیقی
- ۳۵..... (۴) رونق داشتن قرآن با تفسیر دنیا طلبانه
- ۳۶..... (۵) تبدیل معروف به منکر و منکر به معروف
- ۳۶..... (۶) رها شدن قرآن توسط حاملان آن
- ۳۷..... (۷) رانده شدن قرآن و اهل قرآن از جامعه
- ۳۸..... علت طراحي کنگره ای به نام زیارت اربعین

وضعیت امتها قبل از بعثت پیامبر

- ۴۳..... تأکید امیرالمؤمنین بر نیازمندی معاصرانشان به اسلام
- ۴۴..... نیاز جامعه ی بشری کنونی به اسلام
- ۴۷..... ویژگی های جامعه ی قبل از بعثت از نگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام)
- ۴۷..... در خواب بودن امتها
- ۵۰..... محاصره ی جامعه از سوی فتنه ها به صورت حساب شده
- ۵۳..... پراکندگی کارها و فرو رفتن جوامع در شعله های جنگ
- ۵۴..... خاموشی نور هدایت و نمایان شدن فریب و ریاکاری
- ۵۶..... پژمرده شدن نهال انسانیت و نومیدی از ثمر دادن آن
- ۵۷..... از میان رفتن نشانه های هدایت مردم و ظاهر شدن نشانه های گمراهی آنها
- ۵۸..... عدم اقبال دنیا به مردم

معرفی جهت گیری حکومت اهل بیت (علیهم السلام)

- ۶۴..... مبارزه ی امیرالمؤمنین با دشمنان بر سر اهداف
- ۶۶..... احساس نیاز ملت مسلمان به حکومت علوی
- ۶۸..... بی ارزش بودن حکومت در نظر امیرالمؤمنین (علیه السلام)
- ۷۰..... سه علت پذیرش حکومت:

۷۰.....	۱) حضور مردم
۷۰.....	۲) وجود سلاح و یاور.....
۷۱.....	۳) پیمان خدا از آگاهان امت بر یاری مظلومان
۷۷.....	علمای اسلامی، دیدبانان قلعه‌ی مسلمانان
۷۸.....	نیاز جامعه‌ی اسلامی به علمائی بیدار

برنامه‌های حکومت امیرالمؤمنین (علیه السلام)

۸۱.....	عمل امیرالمؤمنین به وعده‌های داده‌شده
۸۳.....	برنامه‌ی حکومت علی (علیه السلام) بر روال حق
۸۴.....	پند گرفتن از تاریخ؛ عامل نجات
۸۵.....	شرک، بیماری و بلای امت اسلامی در زمان امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۹۲.....	اهمیت تاریخ در نظر امیر مؤمنان
۹۳.....	هدایت شدن مردم از همان راه ضلالت آنها
۹۷.....	سخنان انقلابی امیرالمؤمنین (علیه السلام)

راهنمایی مردم در فتنه

۱۰۱.....	معرفی پیامبر (صلی الله علیه وآله) و جانشین بحق او در ابتدای خطبه
۱۰۲.....	علت بیان ویژگی‌های امام و خلیفه‌ی برحق
۱۰۴.....	ضرورت تقوا در همه جا و همه‌ی اوقات
۱۰۵.....	توصیه‌ی به تقوا؛ توصیه‌ی به بهترین چیزها
۱۰۵.....	تقوا؛ از بهترین سرانجام‌ها
۱۰۷.....	علت توصیه‌ی به تقوا در ابتدای جنگ
۱۰۸.....	فتنه‌گون بودن دوران حکومت امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۱۰۹.....	اهمیت عبرت گرفتن از تاریخ و آموختن سنت‌های آن
۱۰۹.....	دشمن صریح و دشمن در لباس دوست
۱۱۲.....	راهکار موفقیت در فتنه؛ صبر و بصیرت

موضع قرآن کریم در انقلاب اسلامی

۱۱۷.....	هدف امیرالمؤمنین (علیه السلام) از تشویق مردم به تدبّر در قرآن
۱۱۸.....	کار پیامبر (صلی الله علیه وآله)؛ ایجاد رستاخیز در جامعه
۱۲۱.....	عمل رسول اکرم (صلی الله علیه وآله) به وعده‌های اجتماعی‌اش

۱۲۲	ضرورت تدوین اصول حرکت پیامبر (صلی الله علیه وآله)
۱۲۴	قرآن؛ چراغ راه امت اسلامی
۱۲۵	نیاز قرآن به مبین و معلم
۱۲۷	رد سخن اخباریان مبنی بر حجت نبودن فهم ما از قرآن
۱۳۰	ضرورت مراجعه به پیامبر اکرم و امامان معصوم (علیهم السلام) برای فهم تفسیر قرآن
۱۳۳	اهمیت تدبّر در قرآن
۱۳۴	تمسک به ثقلین
۱۳۴	قرآن؛ هدیه‌ی ماندگار پیامبر (صلی الله علیه وآله)
۱۳۵	ناسخ و منسوخ
۱۳۷	ویژگی‌های قرآن کریم
۱۳۸	اختیارات پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) نسبت به احکام قرآن کریم

انگیزه‌های حکومت علوی و دشواری‌های آن

۱۴۱	فهرست بحث
۱۴۳	علت قتل عثمان؛ مخالفت او با سیره‌ی عادلانه‌ی نبوی
۱۴۳	تلاش حاکمان جور برای زدودن خاطره‌ی عدل اسلامی از ذهنها
۱۴۵	ضرر قتل بدون محاکمه‌ی عثمان
۱۴۶	هجوم مردم برای دعوت از امیرالمؤمنین (علیه السلام) جهت حکومت
۱۴۷	زندگی زاهدانه‌ی امیرالمؤمنین (علیه السلام)؛ شاهی بر دنیایی نبودن
۱۴۸	دو دلیل امیرالمؤمنین (علیه السلام) برای پذیرش حکومت
۱۴۹	نداشتن یار وفادار؛ علت قیام نکردن امامان معصوم (علیهم السلام)
۱۵۰	عهد الهی از عالمان؛ علت مهم تر امیرالمؤمنین (علیه السلام) برای پذیرش حکومت
۱۵۱	پیمان شکنی خواص دنیا طلب
۱۵۵	جماعت خوارچ؛ از مشکلات پیش روی حکومت علوی
۱۵۷	ستمگران و قاسطین؛ از دشواری‌های حکومت امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۱۵۸	سه مانع در برابر حکومت‌های الهی

برنامه‌های حکومت امیرالمؤمنین (علیه السلام) (قسمت اول)

۱۶۱	خطبه‌ای در طلیعه‌ی حکومت
۱۶۲	دعوت به عبرت گرفتن از سرنوشت گذشتگان
۱۶۳	سنت‌های تغییرناپذیر عالم و تاریخ بشر